

30 öre

Nr 23. Fredagen den 7 juni 1957

Bland
Dayaker
på Borneo

Vi-reportage av Sven Gillsäter

Dajakernas rådhus, den s.k. laminen, var etthundra-femtio meter långt i den by som Sven Gillsäter be-sökte. Rådhuset är den enda bebyggelsen i byn förutom några förrådshögar, och det byggs ut all-tersom byns befolkning växer.

Till höger: männens fågeldanser är en uppvisning i akrobatik och har mycket att berätta om huvud-jägarnas tro och sägner.

Nedan: utanför varje familjs ingång i laminen står skulpterade gudabeläten, som vid festliga tillfällen pryds med grönska och de i palmblad dolda kra-nierna.

Längs hela laminen löper en veranda där familjerna lever sitt liv. Människor och djur utodras samtidigt med ris och kanske stekt fisk. Någon gång kan det vankas kött då jakttycken varit god.

På dans hos huvudjägare

Sven Gillsäter besöker dajakker på Borneo

Eng dajak, klädd för fest med vackra ringar av vildsvinsben i de förlängda öronen.

V i ska dansa för tuan i kväll, säger Kepala Lamin di Bilatalan och flinar till med sin svartbruna, nästan sönderfrätta tanduppsättning.

— Bagus, primar kasi. Fint, tack så mycket, svarar jag och ställer stora förväntningar på kvällens festlighet.

Kepala Lamin betyder att mannen är byhövdning för Keniadajakernas kollektivhus vid byn Bilatalan i innersta Borneo, jordens tredje ö. Sedan tre veckor är jag inneboende hos den gamle mannen och hans stora familj.

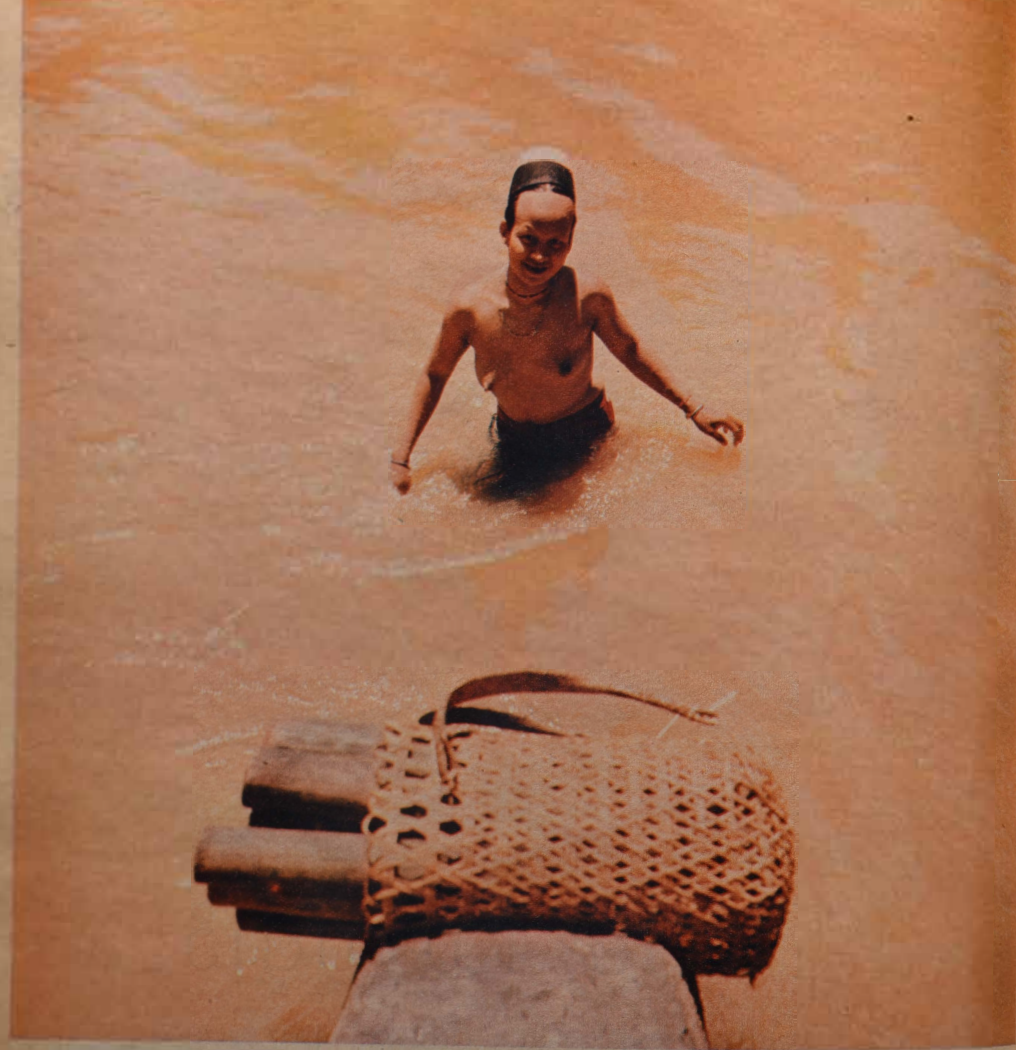
I skymningen sitter redan två man och stämmer sina sapes, stränginstrumenten, och övar de entoniga, enkla melodierna. Det kommer

inte att bli något tjo och tjim å la »Klot-Johans hambo». Det behöver man inte vara särskilt musikbegåvad för att höra. Inte heller något av »Dans uppå Vålhall i natt». Den tanken ligger förstås snubblande nära, när man ser sig om i den primitiva omgivningen: ett 150 meter långt hus tillverkat av bilade stockar och plankor, väggar av trädbarksbräder, en två meter lång krigstrumma, trätaljda gudabilder och vildsvinsskallar.

Vid åttatiden dundrar det kraftigare plankorna på den taktäckta verandan, som löper längs hela husets framsida, det vill säga mot floden. En flämtande fotogenlykta anger scenen. Männen, med stora hål i öronen, viker ihop benen på guldglänsande rottingmattor

Dajakernas kvinnor bär ofta barnen
med sig i sådana här babystolar, som
är rikt dekorerade med vildsvins-
betar, frukter, nötskal och snigelskal
i grauna färger.

Varje kväll är det kvinnorna som hämtar upp flodvatten för kokning av te eller ris. Det hämtas i cirka en meter långa bamburör och lasten bärs upp till strandbrinken i en bastkorg. (Se omslaget på denna tidning.) Samtidigt som kvinnorna hämtar vatten passar de på att ta sig ett dopp i det slungula vattnet.

Elden glöder framför oss under den palmblads-täckta skalpknäppen i taket. Skuggfigurerna i ronden tillhör kvinnorna, som inte vågat sig fram i rampljuset ännu. De helnakna ungarna slår sig ned på golvet framför mig, mer intresserade av vit mans förehavanden än av dansen.

Efter en halvtimmes knäppande på de två- och tresträngade, psalmodikonliknande instrumenten, glider den första kvinnan värdigt in under ljuset. De bara fötterna markerar takten mot plankan, händerna och armarna förs i graciösa, vågliknande rörelser, höfterna stelar, kanske på grund av den åtsittande, färgrika sarongen, kring bröstet dinglar en knippta decimeterstora gardinringar, som hänger i de enormt

förlängda örnsnibbarna. Ansiktet knappast skönt, tillknäppt, allvarligt. Håret upplindat under en basthätta, garnerad med »fruktpärlor» i olika färgkombinationer. Tempot är detsamma hela dansen igenom, variationerna ytterst små. Ibland vrider hon benen så att hon blir nästan sittande på golvet. Aldrig syns hon dock förlora kontrollen över sin slanka figur, trots att hennes dans ibland ser ut att äga rum på lina. Hon lämnar scenen helt plötsligt, efter ungefär en kvart, utan att jag märkt någon avslutning på dansen.

»Orkestern» växlar tempo, och i fjäderskrud stiger en av männen in på scenen, samlar sig som om han bad om kraft hos andarna. Den

yviga »fjäderblusen» hänger ner över ryggen i stället för byxor har han en lång trasa lindad runt höfterna. Vid sidan dinglar *mandan*, djungelkniven, i snidad slida, i händerna sladdrar fjäderfång från näshornsfågeln, och på huvudet bär han en pärlbesatt huva med nästan meterlånga fasanfjädrar. Hans lågeldans är mer rytmisk än kvinnornas. Ibland långsamma, nästan osynliga rörelser, fjädrama i händerna skälver som kalkkontuppens i kärlekstagen, ibland snabba med höga hopp och krigstut: *OOeeti*. Och fjädrarna smäller mot kroppen. Det ekar över verandan, och hans dans entusiasmeras ytterligare av de krigsittande människans djungelskrin. För att använda prosaiskt

Båsröret är fortfarande det enda skjutredskapet dajakerna har. Men det hanteras med oerhörd skicklighet även av de yngre grabbarna. På 35 meters avstånd prekäde de utan vidare en duva. Pilarna är enkla träspinnar, cirka 25 cm långa, och vekare än en blyertsenna. Spetsen förgiftas med ett växtgift.

gymnastikspråk för dansen finns där bålrullningar, saltomortaler, brygga och grenhopp. Svetten porlar snart utför ansiktet, det glänser om de nakna delar av den maskulina figuren som syns. Männan kommenterar dansen, kvinnorna och barnen sitter gripna av upplevelsen. Ja, inte mormor, förstås. Hon föredrar att lusa av barnbarnet under seansen. Hon har sett tillräckligt många danser under sina dar. Tupper och höns på verandaräcket har heller inte intresse till övers för evenemanget.

Till långt in på natten fortsätter knäppandet från musiken. Dansarna växlar. Även om det verkas enahanda, känner man sig gripen. Vill inte, kan inte gå därifrån. Och ändå är jag inte

tillräckligt initierad att dra ut den behållning av dansen som dajakerna har. Mina korslagda ben har för länge sedan somnat in, vilket naturligtvis också gör, att det blir svårt att bryta upp. När jag äntligen beslutar mig, tar det minuter innan benen bär.

Mor i stugan rullar ut min bädd: bastmatta, tunt täcke och kudde, som doftar av färska jasminer. De har legat inrullade bland sängkläderna. I ett hörn av salen slumrar jag själv, medan familjens alla åtta medlemmar kryper in i sina tre bås. Oljelampan brinner hela natten mitt på golvet. Den håller onda andar borta, sägs det.

Och blixterna ljungar, åskan dundrar så hu-

set skälver, och regnet vräker ner över träplatt- och palbladstaket. Och far rusar opp igen och slänger ut alla tillgängliga pytsar på golvet, klättrar upp bland bjälkarna med torra palblad och tätar de värsta ställena. Taket läcker överallt, men ännu har jag inte sett någon som försökt reparera nästa dag. När huset börjar bli glammalt, flyttar dajakerna och bygger ett nytt. Fast det kan förstås dröja många år. Ibland kan de dock bygga ett nytt hus över en dag. Som till exempel när den gamla tanten hade haft en otäck dröm; andar hade sagt att hon fort måste flytta från gemenskapen i lamina. Hennes hus byggdes av samtliga manliga på en dag ett stycke från kollektivhuset.